

Czy dorośli też potrzebują feedbacku?

Rola informacji zwrotnej z perspektywy dorosłego ucznia

DOI: 10.47050/jows.2024.2.43-48

W globalnym społeczeństwie umiejętność posługiwania się językiem angielskim jest podstawą sukcesu osobistego i zawodowego. Dla dorosłych uczniów podjęcie nauki tego języka może być fascynującą podróżą. Jej ważnym elementem powinna być informacja zwrotna. Czy jednak sami dorośli uważają, że feedback jest niezbędny? Odpowiedź na to pytanie oraz teorię dotyczącą informacji zwrotnej podczas tutoringu z języka angielskiego przybliży poniższy artykuł.

Feedback (informacja zwrotna) to pojęcie szerokie, definiowane przez badaczy na różne sposoby. Według Hanny Komorowskiej (2018) ma on swoje korzenie w świecie cybernetyki i medycyny, Dylan Wiliam (2018) twierdzi zaś, że to społeczność biznesowa dała życie temu pojęciu. A czym jest feedback w kontekście edukacyjnym? Otóż w edukacji jest to proces informacyjny, w którym nauczyciele przekazują uczniom zindywidualizowaną, konstruktywną ocenę ich pracy w celu wspierania ich rozwoju i poprawy osiągnięć. W najnowszej literaturze przedmiotu podkreśla się, że feedback powinien być oparty na konkretnych, mierzalnych danych, dostosowany do potrzeb indywidualnych uczniów oraz skoncentrowany na aspektach, które są istotne dla rozwoju ich umiejętności i zrozumienia materiału. Należy też pamiętać, że informacja zwrotna będzie efektywna, jeśli zachęci uczniów do refleksji nad swoimi działaniami i zmotywuje ich do dalszego wysiłku w procesie nauki.

John Hattie i Helen Timperley (2007) twierdzą, że feedback może być pojęciowo rozumiany jako informacja dostarczana przez „agenta”, pośrednika (np. nauczyciela, rówieśnika, rodzica, książkę) i może dotyczyć aspektów działalności ocenianej osoby lub jej postrzegania. Według autorów feedback jest więc niczym innym jak konsekwencją naszych działań. Paul Black i wspomniany już Dylan Wiliam (1998) w jednym ze swoich badań skupili się na znaczeniu oceniania kształtującego (ang. *formative assessment*). Oznacza ono takie dostarczanie informacji zwrotnej uczniom w trakcie procesu nauki, które wspiera ich rozwój i postępy. Najważniejszym wnioskiem z tego badania było stwierdzenie, że feedback – przekazywany w sposób właściwy i konstruktywny – może mieć większy wpływ na osiągnięcia uczniów niż inne czynniki, takie jak motywacja czy poziom inteligencji. Badanie to odegrało istotną rolę w zmianie podejścia do oceniania i nauczania, promując szersze wykorzystanie informacji zwrotnej w procesie edukacyjnym.

Także Jeremy Harmer (2007) mówi, że informacja zwrotna odgrywa kluczową rolę w pomaganiu uczniom w doskonaleniu umiejętności językowych. Badacz opowiada się za zapewnianiem uczniom konstruktywnej informacji zwrotnej, która koncentruje się na obszarach wymagających poprawy przy jednoczesnym podkreślaniu ich mocnych stron. Aby te informacje były maksymalnie skuteczne, muszą być konkretne, aktualne i dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów oraz ich stylów uczenia się. Penny Ur (1996) zwraca uwagę na ścisłą zależność między

oceną (ang. *assessment*) a korektą (ang. *correction*). W swojej pracy podkreśla konieczność ich wzajemnej relacji w procesie nauczania języka angielskiego. Ocena umożliwia nauczycielowi śledzenie postępów uczniów i identyfikację obszarów, które wymagają dalszej pracy, korekta zaś pozwala na skuteczne poprawianie błędów i udzielanie informacji zwrotnej, a to z kolei przyczynia się do eliminacji popełnianych pomyłek i dalszego rozwoju umiejętności językowych. Według Ur właściwe wykorzystanie zarówno oceny, jak i korekty umożliwia nauczycielom dostosowanie swojego podejścia do indywidualnych potrzeb uczniów, co prowadzi do lepszych wyników w nauce oraz efektywniejszego procesu nauczania.

Jak widać, edukatorzy są zgodni co do kluczowej roli informacji zwrotnej. Z perspektywy nauczyciela feedback wydaje się więc niezbędnym elementem lekcji. Pozostaje zadać sobie pytanie: czy dorośli uczniowie podzielają to zdanie?

Tutoring

Artykuł analizuje przekazywanie informacji zwrotnej w trakcie tutoringingu z języka obcego, warto więc odpowiednio zdefiniować także to drugie pojęcie. Tutoring – a co za tym idzie, rolę tutora – można rozumieć wielorako. Kierując się etymologią łacińskiego słowa *tūtōr*, odkrywamy, że pierwotnie określano tak obrońcę lub protektora; współcześnie nazywa się tak osobę, np. pracownika uczelni, czuwającą nad przebiegiem nauki studentów kształcących się w indywidualnym trybie (*Słownik języka polskiego* 2024). Jak twierdzą Piotr Czekierda, Bartosz Fingas i Marcin Szala (2018), sam tutoring to proces nauczania, w którym wykwalifikowany nauczyciel lub ekspert udziela indywidualnego wsparcia edukacyjnego jednemu albo kilku uczniom. W ramach tego procesu tutor i uczeń prowadzą interaktywne sesje, w których trakcie omawiają materiał, rozwijają umiejętności oraz pracują nad osiągnięciem określonych celów edukacyjnych.

Tutoring jako forma indywidualnego wsparcia edukacyjnego ma zarówno zalety, jak i wady. Istotą tutoringingu jest personalizacja procesu nauczania, dzięki której tutor może dostosować tempo i metodę do indywidualnych potrzeb oraz poziomu zrozumienia każdego ucznia. Kluczową rolę odgrywa także ciągła ocena postępów uczniów oraz dostarczanie im natychmiastowej informacji zwrotnej, co pozwala na skuteczne dostosowanie strategii nauczania. W rezultacie dzięki tutoringowi rośnie motywacja ucznia do nauki, buduje on pewność siebie i osiąga lepsze wyniki. Należy jednak wziąć pod uwagę pewne wady tego podejścia. Koszty tutoringingu mogą stanowić duże obciążenie finansowe, prowadzące do nierówności w dostępie do tego rodzaju wsparcia. Ponadto istnieje ryzyko, że uczniowie staną się zbyt zależni od wsparcia tutora, co może utrudniać samodzielne uczenie się. Zależnie od tego, jak tutor prowadzi podopiecznego, może się pojawiać nierównowaga w umiejętnościach i wiedzy uczniów, a to może negatywnie wpływać na atmosferę w grupie. Ważne więc, aby decydując się na tutoring, uwzględnić zarówno płynące z niego korzyści, jak i jego potencjalne ograniczenia i trudności.

Feedback z perspektywy dorosłego ucznia

Wiek, doświadczenie życiowe oraz różnorodne cele edukacyjne wpływają na sposób, w jaki dorośli interpretują i reagują na informacje zwrotne. Dlatego istotne jest dogłębne zrozumienie ich perspektywy w kontekście feedbacku, aby lepiej dopasować procesy nauczania do ich potrzeb. Poniżej przedstawiono analizę wyników badania dotyczącego postrzegania informacji zwrotnej przez osoby dorosłe.

Opis badania

Celem badania było zebranie i przeanalizowanie opinii dorosłych uczniów na temat informacji zwrotnej podczas uczestnictwa w zajęciach w formie tutoringingu z języka angielskiego. Badanie miało dostarczyć odpowiedzi na pytania badawcze podejmujące następujące zagadnienia:

- ➔ Czy dorośli uczniowie oczekują od nauczycieli feedbacku podczas nauki języka angielskiego?
- ➔ Jakie formy i sposoby otrzymywania feedbacku są preferowane przez uczące się osoby dorosłe?
- ➔ Czy dorośli uczniowie czują się komfortowo podczas otrzymywania informacji zwrotnej od nauczycieli?
- ➔ Jakie oczekiwania mają uczący się dorośli względem otrzymywanego feedbacku?
- ➔ Jak jest ogólne nastawienie dorosłych do informacji zwrotnej?

Dane i wrażenia uczestników zostały zebrane przez zastosowanie metody ilościowej, która polegała na wypełnieniu elektronicznego kwestionariusza składającego się z 19 pytań zamkniętych. Badanie to przeprowadzono wśród 50 dorosłych uczniów uczęszczających na zajęcia z języka angielskiego w formie online. W grupie tej znalazły się 32 kobiety oraz 18 mężczyzn w wieku od 18 do 49 lat. Zajęcia odbywały się regularnie, o stałej porze raz w tygodniu i były prowadzone przez doświadczonych lektorów ze stopniem magistra. Lekcje trwały 60 minut i były realizowane w formie tutoringu (nauczania jeden na jednego), w którym nauczyciele zwani są tutorami, a uczniowie tutorantami. Na potrzeby badania przyjęto założenie, że poszukiwanie feedbacku oznacza chęć jego otrzymania. Taka postawa ucznia oznacza otwarcie się na wysłuchanie informacji zwrotnej od nauczycieli oraz chęć jej wykorzystania. Poniżej przedstawiono najistotniejsze wnioski płynące z badania.

Wyniki badania

Pytanie 1:

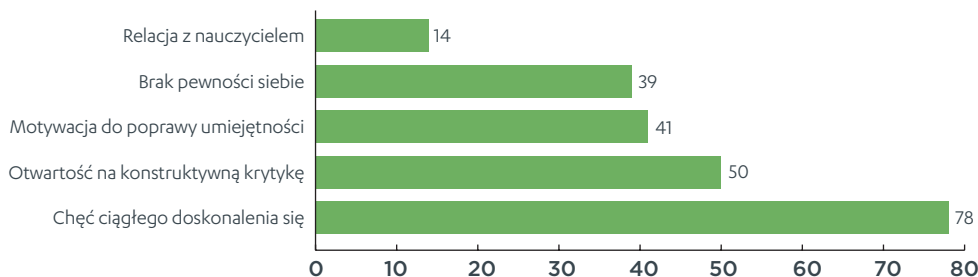
Czy poszukujesz informacji zwrotnej (feedbacku) u nauczyciela lub nauczycielki podczas nauki języka angielskiego?

Jak się okazuje, aż 97,1% respondentów oczekuje informacji zwrotnej od swojego instruktora języka angielskiego. Pragnienie otrzymywania feedbacku dotyczącego postępów w nauce jest zatem powszechne i podkreśla znaczenie wsparcia oraz konstruktywnej oceny w procesie uczenia się. W dzisiejszym dynamicznym świecie, w którym niezbędne jest ciągłe doskonalenie się, feedback od nauczyciela staje się cennym punktem odniesienia, umożliwiając świadome kierowanie własnym rozwojem edukacyjnym. Tak jednoznaczna odpowiedź większości respondentów nie tylko podkreśla ich potrzebę otrzymywania wsparcia, ale także ich zaangażowanie w proces nauki języka angielskiego.

Pytanie 2:

Jakie czynniki wpływają na Twoją chęć poszukiwania feedbacku w procesie nauki języka angielskiego? Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Zgodnie z danymi przedstawionymi na wykresie 1, głównym czynnikiem wpływającym na zainteresowanie feedbackiem u osób dorosłych jest pragnienie ciągłego doskonalenia się, co potwierdza aż 78% respondentów. Wśród badanych 41% uważa, że na ich chęć otrzymywania feedbacku od nauczyciela lub nauczycielki istotny wpływ ma motywacja do poprawy swoich umiejętności. Co ciekawe, tylko 14% respondentów wskazuje relację z nauczycielem lub nauczycielką jako główny powód chęci otrzymania informacji zwrotnej podczas nauki języka angielskiego. Fakt, że tak mały procent respondentów określa ten czynnik jako główny powód poszukiwania informacji zwrotnej podczas nauki języka angielskiego, może sugerować, że większość respondentów nie uznaje tej relacji za kluczową dla efektywności swojego procesu nauki. Można spekulować, że jeśli relacja z nauczycielem jest dobra, to uczeń będzie bardziej skłonny do szukania informacji zwrotnej od nauczyciela, ponieważ czuje się komfortowo w takiej interakcji i docenia opinie tutora. Z kolei jeśli uczeń i nauczyciel pozostają w złej relacji, to ten pierwszy może unikać szukania informacji zwrotnej z obawy przed negatywnymi konsekwencjami lub brakiem wsparcia.

Wykres 1. Czynniki wpływające na chęć poszukiwania feedbacku wśród uczniów dorosłych

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie 3:

Czy preferujesz otrzymanie informacji zwrotnej w formie pisemnej czy ustnej?

W odpowiedzi na pytanie dotyczące upodobań odnośnie do formy informacji zwrotnej ponad połowa respondentów (58%) wybrała formę pisemną, podczas gdy 42% wskazało na informację ustną. Zróżnicowanie preferencji wśród badanych może wynikać z potrzeb dotyczących czasu na przetworzenie informacji, możliwości powrotu do niej w razie potrzeby czy też komfortu wynikającego z oddzielenia się od bezpośredniej presji obecności drugiej osoby.

Pytanie 4:

Czy preferujesz, aby feedback był udzielany indywidualnie czy grupowo?

Zdecydowana większość respondentów, bo aż 82%, chce otrzymywać feedback indywidualnie, podczas gdy tylko 2% woli otrzymywać go na forum grupy. Pozostali nie przywiązują większej wagi do tego aspektu. Wyniki sugerują, że uczestnicy badania mogą się opowiadać za bardziej skoncentrowanym, spersonalizowanym przekazywaniem informacji zwrotnej, które jest dostosowane do ich konkretnych potrzeb i osiągnięć. Takie wybory respondentów mogą również wskazywać na kwestie prywatności i intymności w procesie otrzymywania feedbacku, dzięki którym jednostki mogą się czuć bardziej swobodnie w wyrażaniu swoich myśli i uczuć.

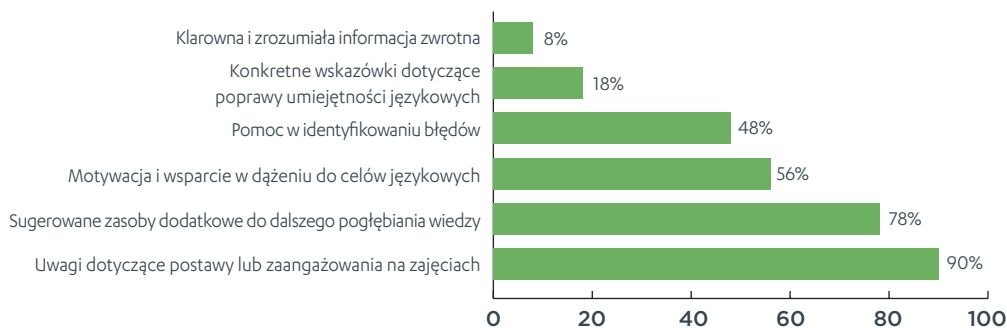
Pytanie 5:

Czy uważasz, że feedback powinien być udzielany na bieżąco czy okresowo, np. po zakończeniu konkretnej lekcji lub kursu?

Odpowiadając na pytanie o częstotliwość udzielania feedbacku, aż 76% pytanym wyraża preferencję dla otrzymywania informacji zwrotnej na bieżąco, podczas gdy 24% opowiada się za udzielaniem jej okresowo. Ta dominująca tendencja sugeruje, że uczestnicy mogą postrzegać feedback dostarczany w czasie rzeczywistym jako bardziej wartościowy i użyteczny. Regularne monitorowanie postępów i szybka reakcja na ewentualne trudności wydają się dla nich istotne, co może wynikać z przekonania o większej skuteczności tego działania w motywowaniu do dalszego wysiłku i zaangażowania w proces uczenia się. Powyższy wynik pokrywa się z badaniami Chrisa Sweigarta, Timothy'ego Landruma i Roberta Penningtona (2015), które wykazały, że najefektywniejszy feedback to ten podawany na bieżąco.

Pytanie 6:

Czego oczekujesz względem feedbacku udzielanego przez nauczyciela lub nauczycielkę? Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Wykres 2. Czynniki wpływające na chęć szukania feedbacku przez uczniów dorosłych

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na wykresie 2, największym priorytetem uczących się jest klarowna i zrozumiała informacja zwrotna, co potwierdza aż 90% respondentów. Dodatkowo 78% zwróciło uwagę na potrzebę otrzymywania konkretnych wskazówek dotyczących poprawy umiejętności. Pomoc w identyfikowaniu błędów jest istotna dla 56% badanych, podczas gdy motywacja i wsparcie w dążeniu do celów językowych są ważne dla 48%. Z kolei sugerowane zasoby dodatkowe do dalszego pogłębiania wiedzy, jak wskazuje 18% respondentów, mają mniejsze znaczenie. Jako najmniej istotne (8%) uznaje się uwagi dotyczące postawy lub zaangażowania na zajęciach. Wyniki sugerują, że dorośli cenią sobie jasne wytyczne i wyjaśnienia, które prowadzą do efektywnego przyswajania nowej wiedzy. Potrzeba świadomości własnych błędów oraz wsparcie motywacyjne również wydają się mieć istotne znaczenie w długotrwałym procesie nauki.

Pytanie 7:

Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się zaniechać nauki języka angielskiego ze względu na negatywny feedback?

Odpowiedzi udzielone na ostatnie pytanie pokazały, że znacznej większości respondentów, bo aż 68%, nie zdarzyło się zrezygnować z nauki ze względu na negatywny feedback, podczas gdy 32% przyznało, że takie sytuacje miały miejsce. Cieszy to, że mimo otrzymywania negatywnego feedbacku, większość uczestników kontynuuje naukę języka angielskiego, co wskazuje na ich wytrwałość i determinację w osiąganiu celów językowych. Jednakże tak duży odsetek respondentów, którzy zaniechali nauki właśnie ze względu na negatywną informację zwrotną, sugeruje, że ten rodzaj feedbacku ma istotny wpływ na motywację i zaangażowanie uczniów w proces nauki. Wyniki wskazują na potrzebę świadomego i konstruktywnego przekazywania feedbacku przez tutora, który nie tylko identyfikuje obszary do poprawy, ale także motywuje do dalszego rozwoju i samodoskonalenia.

Wnioski

Z perspektywy dorosłego ucznia feedback odgrywa kluczową rolę w procesie nauki języka obcego, co potwierdzają wyniki przeprowadzonego badania. Wysoka liczba uczestników poszukujących informacji zwrotnej od nauczyciela podkreśla wagę wsparcia i konstruktywnej oceny. Warto więc świadomie feedback wykorzystywać, aby motywować uczniów do dalszego rozwoju i angażowania się w naukę. Poprawa efektywności nauczania wymaga dopasowania formy oraz treści informacji zwrotnej do indywidualnych potrzeb uczniów, co może przyczynić się do osiągnięcia lepszych wyników i większej satysfakcji z nauki. W ten sposób feedback staje się nie tylko narzędziem oceny, lecz także drogowskazem w podróży ku opanowaniu języka angielskiego, inspirującym uczniów i nauczycieli do ciągłego doskonalenia i rozwoju.

BIBLIOGRAFIA

- Black, P., Wiliam, D. (1998), *Inside the Black Box: Raising Standards through Classroom Assessment*, Phi Delta Kappan 80, kappanonline.org/inside-the-black-box-raising-standards-through-classroom-assessment.
- Czekierda, P., Fingas, B., Szala, M. (2018), *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków*, Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Harmer, J. (2007), *The Practice of English Language Teaching Fourth Edition*, Harlow, England: Pearson Longman.
- Hattie, J., Timperley, H. (2007), *The Power of Feedback*, „Review of Educational Research, University of Auckland”, nr 77(1), s. 81–112.
- Komorowska, H. (2018), *Feedback in Language Learning and Teaching*, „Glottodidactica”, nr 45(2), s. 185–199.
- *Słownik języka polskiego* (2024), Wydawnictwo Naukowe PWN, sjp.pwn.pl/szukaj/tutor.html.
- Sweigart, C.A., Landrum, T.J., Pennington, R.C. (2015), *The Effect of Real-Time Visual Performance Feedback on Teacher Feedback: A Preliminary Investigation*, „Education and Treatment of Children”, nr 38, s. 429–450.
- Ur, P. (1996), *A Course in Language Teaching*, Cambridge, NY: Cambridge University Press.
- Wiliam, D. (2018), *Feedback: At the Heart Of – But Definitely Not All of – Formative Assessment*, [w:] A.A. Lipnevich, J.K. Smith (red.), *Cambridge Handbook of Instructional Feedback*, Cambridge University Press, s. 376–408.

NATALIA SZKOP Absolwentka językoznawstwa na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Główne obszary jej zainteresowań to kompetencja komunikacyjna, pozytywna dyscyplina w klasie języka obcego oraz andragogika. Obecnie nauczycielka akademicka na Uniwersytecie WSB Merito w Chorzowie, Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej oraz Wyższej Szkole Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOWS” w procedurze double-blind review.